

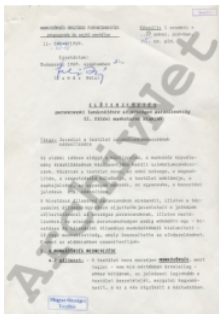
Tervek kapuzárás előtt ^[1]

A Munkásörtség, mint Néppörség? Eskü a Szent Koronára?

„Az állomány eddig csak nézője volt az eseményeknek, közbeavatkozásra nem volt szükség. [...] Ugyanakkor le kell vonni a legfontosabb tanulságokat, egy hasonló helyzetre jobban fel kell készülni...” [...] „A legfontosabb, hogy a Munkásörstéget át tudjuk menteni, egy új baloldali felállású vezetés legitím szervezeteként a baloldali erők segítségével és támogatásával.”

A Munkásörstéget az MSZMP IKB Intéző Bizottsága hozta létre 1957. január 29-ei ülésén hozott határozatával, amely ezzel lényegében a párt hadserege lett. Szerepe, megítélése több évtizedes fennállása során a közemberek szemében megváltozott, s az utált karhatalom szép lassan elfogadottá vált, hiszen nem csupán a pártbizottságok őrületét bízták rájuk, hanem, ha kellett a honvédség mellett a munkásörtség tagjai is mentették az embereket és vagyontárgyaikat a természeti katasztrófáknál. Ezt a javuló megítélést persze árnyalták a különböző tivornyákról, vadászvacsorákról szállingózó hírek, amelyek a '80-as évek második felére igencsak megtépázták a testület tekintélyét. Hozzá kell tenni, ekkorra a mintegy hatvanezer munkásör nagy része - főként a fiatalabbak - nem azért lépett be, mert feltétlenül harcolni akart a párhatalom megvédéséért, hanem a férfítársaság, az időzójelbe tett „klubélet”, a bajtársiasság, a „rövid időre kiszakadni a családból vagy távol lenni az asszonytól” felfogása is szerepet játszott ebben.

A szocialista rendszer erőzójával párhuzamosan a Munkásörstéget is mind több bírálattal érte, s bár az állomány többsége kitartott a szervezet mellett, mégis érezhető volt a hivatásos és a társadalmi állomány közötti feszültségek kiéleződése. A mind hangosabb külső támadások azonban a társadalmi állomány nagy többségét együtt tartották, sőt, a „tagság” inkább erőteljesebb politikai fellépést várt a Munkásörstéget irányító MSZMP-től. Az MSZMP-n belül zajló folyamatok eredményeképpen is a Központi Bizottság 1989. május 8-ai ülésén úgy döntött, hogy „a Munkásörtség önkéntesen szerveződő fegyveres szervezetként - a Magyar Népköztársaság védelmi rendszerében integrálódva - a Minisztertanács felügyelete alatt tevékenykedik.” Egyúttal felkérte a Minisztertanácsot a vonatkozó új jogszabály megalkotására. A Minisztertanács június végén hozott határozatában (1091/1989. (VI. 30.) Mt. számú hat.) a Munkásörtség átalakítása - karcsúsítása - mellett döntött. 150 millió forinttal csökkentették a szervezet költségvetését, s így az apparátus leépítését is megkezdték, párhuzamosan a szervezeti átépítés mellett. A főként az SZDSZ aktivistái által kezdeményezett támadások közepette is Munkásörtség vezetői úgy vélték, hogy a szervezetre a jövőben szükség lesz, s lázas tempóban készítették el az átalakításra szolgáló terveket. A munkálatok keretét a Minisztertanács 1097/1989. (VII. 17.) Mt. számú határozata fogalmazta meg. Eszerint: „A honvédelmi miniszter vezetésével - az érdekeltek bevonásával - bizottságot kell létrehozni. Az új védelmi koncepció kidolgozásával összhangban át kell tekinteni, és a Minisztertanács részére javaslatot kell kidolgozni a Munkásörtség új feladataira, szervezetére, működésére, létszámára és költségvetésére vonatkozóan.” A határidőt 1989. december 25-én határozták meg. Létrehoztak egy közös HM - MOP bizottságot, amelyen belül a Honvédelmi Minisztériumban és a Munkásörtség Országos Parancsnokságán is egy-egy albizottság működött. Utóbbi kebelén belül négy munkacsoport kezdte meg a munkát. A MOP albizottság vezetője érdekes módon nem *Borbély Sándor* országos parancsnok, hanem az operatív ügyekben sokkal aktívabbá váló első parancsnokhelyettes, Dósa István lett. A munkálatok egyrészt a helyzet átfogó elemzését célozták, másrészt a jövőbeni feladatokra koncentráltak (szervezeti, anyagi keretek, stratégiai feladatok). A határidőket szeptember 20 és október vége közötti időpontokra tűzték ki. „A Munkásörtség jelenlegi helyzetének átfogó összefoglalása” című munkaanyag szeptember 25-ére el is készült, amely érezhetően a jövőbeni megmaradás igényével készült. Saját múltjának pozitív bemutatásával párhuzamosan azonban arra is utalt, hogy a szervezet „az utóbbi egy évben a támadások célpontjává vált” és „személy szerint is inzultálnak munkásöröket a munkahelyükön, az utcán, sőt a lakásukon is”.

[2]

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

Érdekes az az ellentmondás, hogy míg a Munkásörtség szervezete, mondhatni harcászultsága, hadra foghatósága 1988-1989 folyamán végig megmaradt, s a lemorzsolódás is viszonylag kisebb volt, a gazdának tekintett MSZMP fordult el tőle, s hagyta magára a - főként hivatásos apparátusát tekintve - sokkal *baloldali*bbnak számító álló Munkásörstéget. A Munkásörtség Országos Parancsnoksága pedig törekedett arra, hogy ne tekintsek az elnyomó apparátus részének: sem a március 15-ei megmozdulások alkalmával, sem a júniusi Nagy Imre temetés idején nem lépett fel aktívan, hanem inkább saját objektumai védelmére adott utasítást. A Néphadsereg napjának ünnepeivel összefüggésben szeptember 29-én több demonstráció is volt a Munkásörtség egyes objektumai előtt, amelyekre szintén nem adott „harcos” választ, amint arra a Munkásörtség országos parancsnoka is utalt állásfoglalásában: „A tüntetés békés volt abban az értelemben, hogy tettelegesség egyik oldalról sem következett be. [...] Az állomány eddig csak nézője volt az eseményeknek, közbeavatkozásra nem volt szükség. [...] Ugyanakkor le kell vonni a legfontosabb tanulságokat, egy hasonló helyzetre jobban fel kell készülni.” Ezt követően az állásfoglalás megfogalmazta az alapvető célt is

„A legfontosabb, hogy a Munkásörstéget át tudjuk menteni, egy új baloldali felállású vezetés legitím szervezeteként a baloldali erők segítségével és támogatásával.”

Eltekintve attól, hogy Borbély Sándor rosszul mérte fel a helyzetet, az azonban érezhető, hogy a MOP vezetése mindenképpen a szervezet megtartására törekedett, akár annak árán is, hogy új nevet választva, vagy akár a munkásör eskü szövegét megváltoztatva polgári jellegű alakulattá váljon. Az alább közölt forrás ennek az átmenetesi kísérletnek egy érdekes példája, amely a testület szimbólumrendszerének (név, esküszöveg, megszólítás, csapatszóló, egységek elnevezése) a módosítását célozta.

A Munkásörtség elnevezésének megváltoztatása az év folyamán már felmerült, amire Borbély Sándor is utalt az MSZMP KB május 8-ai ülésén [pop up title="elhangzott válaszában." format="Default click" activate="click" close text="]. Az új név is úgy bukkant fel, már tavaly fölbukkant egy nagy tanácskozáson, egyetemi tanár javasolta, hogy meg kellene gondolni, legyünk néppörség. Annak idején, amikor a munkásörstéget tárgyalta az ideiglenes központi bizottság [1957-ben], ez a név föl is bukkant, a néppörség, a nemzeti gárda is fölbukkant, nemzetörtség is fölbukkant. Fock elvtárs javasolta már ezelőtt tizennyolc éve, hogy ezt a nevet meg kellene változtatni. Én is azt gondolom, hogy most maradjon meg a munkásörtség még, és később kell majd ezen gondolkodni!" MOL M-KS 288. f. 4. cs. 260-261. ö. e." Akkor azonban még nem látta reálisnak a felvetést, de az augusztus 28-ai Vezetői Koordinációs értekezletet követően állásfoglalásában már Borbély is elképzelhetőnek vélte a testület névváltoztatását, hozzátéve, „hogy egy-egy szimbólumnak (pl.: vörös csillag, névadók megváltoztatásával az állomány egy része valószínű el fogja hagyni a Munkásörstéget, és erre fel kell készülni.” Az országos parancsnok egyúttal utasította a „propaganda és sajtóosztály vezetőjét, hogy a Munkásörtség szimbólumrendszerének módosítására tett javaslatokat, a programban kijelölt feladattal összhangban, terjessze a Parancsnoki Tanácsülés elé!”

Az elkészült javaslat többféle változatot terjesztett a szeptember 26-ai Parancsnoki Tanácsülés elé, amely összefüggésben a már említett szeptember 29-ei tüntetések előzményeinek légkörében ült össze. Borbély állásfoglalásában is megfogalmazta, hogy „az előterjesztés a szimbólumrendszer módosítására tett javaslatokon felül a testület további sorsa körül” forog, és jelentősége messze túlmutat a címben foglaltakon. A vita alapján a parancsnok az 1989. évre vonatkozóan az addigi szimbólumrendszer érintetlen hagyása mellett döntött, vagyis a testület egy-két napra „bekeményített”.

Néhány nap múlva azonban megváltoztatták korábbi véleményüket, s ebben a szeptember 29-ei tüntetéseknek a Munkásörtség vezetői számára félelemkeltő hangulata, valamint az SZDSZ négyigenes népszavazásra felszólító kampányának a felerősödése fontos mozzanat volt. Az október 2-ai Parancsnoki Tanácsülés véleményének megfelelően Borbély Sándor utasította a propaganda és sajtó osztály vezetőjét a „Munkásör eskü” szövegének módosítására és a módosított eskü decemberi egységgyűlésen való alkalmazására.” Hogy melyik előterjesztett változatot tekintették elfogadottnak, részletes határozat hiányában nem tudjuk eldönteni, de az előterjesztésből meglehetősen egyértelműen kiviláglik, hogy melyiket javasolták első helyen.

Az előterjesztés néhány mozzanatára megkísérlem felhívni a figyelmet. A Munkásörtség elnevezésére jó néhány javaslatot felsorolnak, így az elsősorban a '48-as ('56-os ?) hagyományokra építő nemzetőrség, az USA-t idéző Nemzeti Gárda, de több más elnevezés is érezhetően más nemzetek polgári szerveződéseire utal. Az ember szinte keresi a felsorolásban a rossz emlékű „rongyos gárda” nevet is... Látható, a *Népőrséget* tekintették a leginkább elfogadhatónak. Ebben nyilván az a nosztalgia is szerepet játszott, hogy az 1957. január 29-ei MSZMP IB ülés elé készült javaslat is "Népőrség" néven kívánta létrehozni a Munkásörséget. Az eskü szövegénél szintén a semlegesnek tűnő változatot ajánlották, az „elvtársi eskü” helyett. Mellékesen érdekességként bemutatnak egy akkor elképzelhetetlennek tűnő eskűszöveget is, amit - leszámítva magyartalanságát - ma akár „előremutató” ötletnek is lehetne tekinteni: „ESKÜSZÖM, hogy az 1100 éves magyar államiság megtárgyiasult jelképéhez, a MAGYAR SZENT KORONÁHOZ mindig hű leszek?”

A tervezet „nemzeti irányban” próbál tájékozódni, a zászló, a testület emblémája kapcsán is, utóbbi esetében ugyanakkor elkerüli a konkrét formát, és a mindenkori nemzeti címert javasolja.

1989. október elején tehát még szinte biztos volt jövőjében a Munkásörtség parancsnoki kara, néhány nap múlva azonban már érzékelhették, hogy hamarosan véget ér a szervezet működése. Dósa István október 12-ei intézkedésében az éberség, a biztonság fenntartására hívott fel, és a hétvégi szolgálat ellátásával a hivatásos állományt bízta meg (a társadalmi állományban kevésbé bízta). A legárulkodóbb jel azonban az az utasítás, hogy a „munkásörök és munkásör jelöltek felkészítését szüneteltessék.”

1989. október 20-án az országgyűlés Kulcsár Kálmán igazságügy-miniszter előterjesztésére elfogadta a munkásörség jogutód nélküli megszüntetéséről szóló törvényjavaslatot (1989. évi XXX. törvény), amit csak megerősített az országgyűlési döntés miatt e ponton már érdektelen négyigenes népszavazás november 26-ai megerősítő döntése.

Az irat jelzete: MOL M-KS 295. f. 1. cs. 5. ő. e. - 1989. Javaslat a testület szimbólumrendszerének módosítására

Címkék:

[munkásörség](#) ^[3]

[SZDSZ](#) ^[4]

[párt hadserege](#) ^[5]

[Munkásörség Országos Parancsnoksága](#) ^[6]

[MOP](#) ^[7]

[MSZMP](#) ^[8]

[Néphadsereg napja](#) ^[9]

[négyigenes népszavazás](#) ^[10]

[Borbély Sándor](#) ^[11]

[Munkásör eskü](#) ^[12]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hadtortenet/tervek_kapuzaras_elott.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hadtortenet/tervek_kapuzaras_elott.html

[2] https://www.archivnet.hu/.../galeria_pop.php%3Fga_id%3D19

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkasorseg>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szdsz>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/part-hadserege>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkasorseg-oroszagos-parancsnoksaga>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mop>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nephadsereg-napja>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/negyigenes-nepszavazas>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/borbely-sandor>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkasor-esku>